

(On-)bewuste beïnvloeding bij profielkeuzes in het voortgezet onderwijs

Onderzoeksplan –Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam VO

Versie 28 februari 2022

Mark Souwer en Karin van de Lagemaat

Montessori Lyceum Oostpoort

Inhoud

Onderzoekskader	2
Probleemstelling	2
Theoretisch kader.....	3
Onderzoeksvraag en onderzoeksfunctie	4
Verwachtingen/hypothesen en verantwoording.....	5
Onderzoeksopzet.....	6
Methoden van Onderzoek.....	6
Planning	8
Literatuur	9

Onderzoekskader

Probleemstelling

Uit persoonlijke ervaring valt het ons op dat er al jaren weinig verandering is in de keuze van profielen door tweedejaars leerlingen op het Montessori Lyceum Oostpoort. Terwijl de maatschappij verandert, wordt er nog traditioneel gekozen. Jongens kiezen voor techniek, meisjes kiezen voor zorg en we zien een mix bij economie en ondernemen. Wat is hiervan de oorzaak en waarom komt de buitenwereld niet binnen in de school? In werkelijkheid gaan vrouwen aan het werk in technische beroepen, gaan mannen ook in de zorg werken en is er in economische beroepen weinig te verdienen (hoewel er ook hierin nog veel vooruitgang geboekt zou kunnen worden). We kunnen stellen dat er op het Montessori Lyceum Oostpoort vooral traditionele opleidingskeuzes gemaakt worden terwijl de maatschappij anders verwacht. Je zou zeggen dat er iets misgaat in het keuzeproces, het programma en/of de voorlichting. Of zijn het de ouders die meer sturen dan wij denken? Heeft de uitstraling van onze lokalen er iets mee te maken of beïnvloeden docenten onbewust het keuzeproces van leerlingen?

Wij zijn van mening dat er factoren en actoren te duiden zijn die leerlingen belemmeren in het maken van niet traditionele keuzes voor een vervolgopleiding.

Er is natuurlijk al veel onderzoek gedaan naar het keuzeproces bij leerlingen. Over het algemeen gaan die onderzoeken over waarom leerlingen niet kiezen voor een bepaalde richting. Meisjes kiezen geen techniek bijvoorbeeld (Gelderblom, Gravesteyn & De Vleeschouwer, 2019). Of het proces dat leerlingen in hun ontwikkeling doormaken wanneer alles volgens de regels verloopt (Meijers, Kuipers & Winters, 2010). Lisa van der Plas refereert in haar eindschrift voor de opleiding Informatica aan de HvA aan een onderzoek van Cheryan, Plaut, Davies en Steel naar de omgevingsfactoren die invloed hebben op vrouwen bij het kiezen voor een informatica opleiding en op welke manier dat gebeurt. Met omgevingsfactoren wordt hier bedoeld stereotypische voorwerpen en inrichting van een informaticalokaal (Star Trek poster, stripboeken, video gamedozen, frisdrankblikjes, junk food, elektronica, computer onderdelen, software, technische boeken en tijdschriften) (Van der Plas, 2019) (Cheryan, 2009).

Wanneer leerlingen naar vervolgopleidingen doorstromen en na de start van de studie tot nieuwe inzichten komen en willen switchen van studie of een studieloopbaan beëindigen, heeft dat allerlei gevolgen voor de student. Zoals op financieel vlak (terugbetalen studiegelden), teleurstellen van de naaste omgeving en persoonlijk falen. Dat een groot aantal studenten verandert van studie is zeker. Volgens de Vereniging Hogescholen maakte in het HBO in schooljaar 2019-2020 ongeveer 11% het studiejaar niet af en ongeveer 15,7% veranderde van opleiding. In het WO was het aantal gestopte studenten na 1 jaar 2%. 16% van de studenten wisselde van opleiding (Universiteiten van Nederland, sd). Over het MBO verzamelen we nog gegevens (Vereniging van Hogescholen, sd) (Universiteiten van Nederland, sd).

De traditionele keuze voor profielen door vmbo-/havo-/vwo-leerlingen is uiteindelijk een probleem voor de arbeidsmarkt omdat er in bepaalde beroepen dan geen representatieve vertegenwoordiging is van onze diverse maatschappij op gebied van gendergelijkheid, arbeidsbeperkingen en culturele/sociale/etnische verschillen. Wij pleiten ervoor om elkaar te versterken in een divers samengestelde arbeidspopulatie waarin medewerkers zich ook individueel kunnen ontwikkelen doordat ze kunnen leren van elkaar.

Met behulp van de montessorimethode begeleidt onderwijspersoneel leerlingen op het gebied van

persoonsvorming en het zelfstandig maken van keuzes. Wanneer een leerling onvolledig geïnformeerd blijkt of door omgevingsfactoren op het verkeerde been gezet wordt (Van der Plas, 2019) dan wordt dat deels veroorzaakt door docent/coach/decaan. Met omgevingsfactoren wordt verwezen naar genderstereotypering bij het aanspreken van de groep, zoals 'kom jongens, aan de slag'. Daarnaast wordt met rolbevestigend materiaal bijvoorbeeld verwezen naar expliciete foto's van jongens in de lesmethode die aan auto's sleutelen en meisjes die steunkousen verwisselen. Ook vaklokalen waarin niet alle leerlingen zich herkennen behoren tot omgevingsfactoren die van invloed zijn op de keuzes van de leerlingen (Van der Plas, 2019). Door de rol van de docent/coach/decaan nader te onderzoeken, kan deze expliciet gemaakt worden en als basis dienen voor het ontwerp van een interventie die deze oorzaken doorbreken. En daarmee bijdragen aan een vollediger informatievoorziening en daarmee het keuzeproces.

Iedere leerling zou de mogelijkheid moeten krijgen een opleiding te kiezen die hij zelf wil. Traditionele keuzes staan kansengelijkheid in de weg, zowel in de persoonsvorming als op de arbeidsmarkt. Met als gevolg dat leerlingen kiezen wat zij écht willen en niet in de beroepen terecht komen die zij écht willen uitoefenen met alle gevolgen van dien.

Theoretisch kader

Allereerst is het van belang onderscheid te maken tussen factoren en actoren die het keuzeproces van leerlingen beïnvloeden op een bewuste en onbewuste manier. Over keuzegedrag is bekend dat de variatie in keuzeaanbod in het dagelijks leven groter is geworden. Dat betekent dat keuzevaardigheid steeds belangrijker wordt. Terwijl het de vraag is of iedereen daarin even vaardig is. Meestal wijzen critici op beperkingen in probleembesef en cognitieve vaardigheden. Daarnaast zijn er grenzen aan ons vermogen tot correctie van onbewuste impulsen en welbewuste bijsturing. Het komt voor dat we onze wilskracht ondergeschikt maken aan de invloed van onze omgeving. En het kan zelfs zo zijn dat we onze eigen mening laten wijken voor de consensus van de meerderheid (Tiemeijer, 2011).

Daar waar het gaat om het keuzeproces van leerlingen met betrekking tot hun profiel, zijn bijkomende factoren en actoren van invloed. In een artikel in *de Volkskrant* (2017) worden meerdere deskundigen aan het woord gelaten over de waarde van het advies van ouders ten aanzien van studiekeuze. Zowel psycholoog Gigerenzer, sociaal psycholoog Dijksterhuis als onderwijssocioloog Meijers pleiten voor het volgen van 'het slimme onbewuste'. Het gaat er dan om dat goede keuzes op dat vlak niet alleen een rationele oorsprong hebben. Het kan daarom voor leerlingen raadzaam zijn om adviezen van ouders te negeren. Ouders hebben expliciete en impliciete aspiraties voor de loopbaan van hun kind. Daarnaast gelden ook voor ouders beperkingen in probleembesef en cognitieve vaardigheden daar waar het gaat om bewust of onbewust beïnvloeden van de profielkeuze van hun kind (Oomen, 2010). Datzelfde geldt volgens een onderzoek van Gelderblom, Gravesteijn en De Vleeschouwer (2019) voor docenten. Hiermee wordt de derde groep geïntroduceerd die al dan niet bewust invloed heeft op de profielkeuze van een leerling, namelijk het onderwijspersoneel. Over de mate waarin verschillen deskundigen van mening. Zo wordt door Gelderblom, Gravesteijn en De Vleeschouwer (2019) aangetoond dat de rol van de docent in veel onderzoek vrij beperkt is gebleken bij de profielkeuzes van leerlingen in het voortgezet onderwijs, terwijl zij ook bevestigen dat er in de literatuur verschillen optreden. Zij constateren dat met name decanen en mentoren in het vmbo directe/bewuste invloed hebben op de profielkeuze waarbij er, ondanks een neutrale benadering, aanwijzingen zijn voor stereotiepe opvattingen in het studiekeuzeadvies. Waarbij vmbo-leerlingen met een migratieachtergrond minder vaak een technisch advies krijgen.

In een onderzoek van Elfering, Van Langen en Wolbers (2016) is gekeken naar de factoren en actoren die van invloed zijn op de keuze voor een techniekprofiel van leerlingen in het eerste jaar van het vmbo. Daaruit blijkt dat de leerling zelf, ouders, vrienden, klasgenoten en docenten allemaal een belangrijke rol daarin spelen. Positieve adviezen ten aanzien van een techniekprofiel door de omgeving, leidt vaker

tot de keuze voor techniek. Of techniek enige garantie biedt op een goed inkomen of baangarantie speelt bij de keuze van leerlingen geen rol. Goed presteren in techniek gerelateerde vakken blijkt bij de keuze van techniek ook geen doorslaggevende rol te spelen, terwijl leerlingen die in hun vrije tijd techniek gerelateerde activiteiten ondernemen wel vaker techniek kiezen. In dit onderzoek komt ook naar voren dat wanneer er op de basisschool extra aandacht is geweest voor techniekonderwijs, leerlingen vaker geneigd zijn hiervoor te kiezen op het vmbo.

Met betrekking tot de onbewuste invloed van onderwijsfactoren op de profielkeuze van leerlingen hebben wij verder geen relevante literatuur kunnen vinden die ons daar inhoudelijk meer over leert (Elfering, 2016).

Naast de literatuur ten aanzien van actoren in het keuzeproces worden tevens factoren erkend in studies die zich richten op het expliciet inrichten van onderwijs voor een bepaalde doelgroep. Het type opdrachten, de inrichting van het klaslokaal en de gebruikte taal zijn indicatoren in het kader van gender. Zo blijkt uit studies van Van der Plas (2019) en Aivaloglou & Hermans (2019) dat meisjes bijvoorbeeld voorkeur hebben voor visuele projecten met een maatschappelijke functie waarin ruimte is voor samenwerking, waarbij jongens een groter zelfvertrouwen tentoonspreiden en minder geconcentreerd te werk gaan. Ook het gebruik van taal en rolmodellen zijn van invloed op de belangstelling voor een profiel. Net als de inrichting van het klaslokaal gaat het er in deze context om dat leerlingen zich herkennen in hetgeen hen op onderwijsgebied wordt aangeboden.

Er zijn dus relaties bekend tussen de actoren en de keuzes van leerlingen voor een bepaald profiel, vervolgopleiding of beroep als het gaat om de waardering daarvan. Daarnaast is het de vraag of leerlingen in de onderbouw over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om echt zelf hun eigen keuze daarin te kunnen maken. Bovendien is er een verschil tussen het bewust en onbewust beïnvloeden van keuzes van leerlingen door de omgeving. Dat geldt zowel voor ouders en vrienden als docenten. De onbewuste beïnvloeding lijkt samen te hangen met stereotypering wat een verklaring zou zijn voor het feit dat de traditionele keuzes van leerlingen ten aanzien van profiel, vervolgopleiding of beroep geen representatieve afspiegeling vormen van de huidige diversiteit op de arbeidsmarkt. Met name die onbewuste beïnvloeding op het keuzeproces door docenten, mentoren en decanen is wat wij met dit onderzoek in kaart beogen te brengen. Daarnaast maken we inzichtelijk welke andere actoren daarop van invloed zijn en in welke mate.

Dit gebeurt in eerste instantie door het uitzetten van een digitale vragenlijst aan leerlingen, ouders en docenten/mentoren/decanen. Op basis van de resultaten daarvan wordt een deel van de leerlingen en docenten/mentoren/decanen (op vrijwillige basis) geïnterviewd om de bewuste en onbewuste beïnvloeding op het keuzeproces van leerlingen transparant te maken.

Daarnaast is er een relatie tussen herkenbaarheid en aansprekendheid in het didactisch materiaal, de werkvorm en de inrichting van de lokalen vastgesteld (Van der Plas, 2019). Dit betreft factoren die van invloed zijn op het keuzeproces van leerlingen ten aanzien van profiel, vervolgopleiding of beroep. Maar welke factoren dit zijn op het MLO en op welke manier dit het keuzeproces beïnvloedt is nog niet bekend.

Daarom richten wij ons met dit onderzoek tevens op het inzichtelijk maken van factoren die van invloed zijn op het keuzeproces van leerlingen. Daarvoor ontwikkelen wij een checklist op basis van de verwachtingen uit de literatuur. Deze checklist wordt aangevuld en uitgewerkt om vervolgens te dienen als instrument voor de te ontwikkelen interventie.

Onderzoeksvraag en onderzoeksfunctie

De hoofdvraag van ons onderzoek luidt:

Hoe beïnvloeden factoren en actoren de profielkeuze van leerlingen op het Montessori Lyceum Oostpoort?

Het onderzoek bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een beschrijvend onderzoek. Wij beogen met dit onderzoek inzichtelijk te maken hoe het keuzeproces van de leerling tot een beslissing leidt. Op basis van de resultaten van het beschrijvende onderzoek willen wij het tweede deel van ons onderzoek baseren. Wij beogen hierin met een ontwerponderzoek een interventie te ontwikkelen waarmee actoren in het voortgezet montessorionderwijs leerlingen zo volledig mogelijk kunnen voorbereiden op een geslaagde profielkeuze. Deze interventie willen wij testen binnen het Montessori Lyceum Oostpoort, evalueren, bijstellen en vervolgens opnieuw testen, evalueren, bijstellen en uitrollen als definitieve interventie. Dit kan door de interventie te presenteren aan collega's en workshops te houden tijdens studiedagen om de interventie te implementeren binnen het Montessori Lyceum Oostpoort.

Verwachtingen/hypothesen en verantwoording

Wij verwachten factoren en actoren in beeld te kunnen brengen die het keuzeproces van leerlingen voor hun profiel beïnvloeden.

Qua factoren verwachten wij lokaalinrichtingen aan te treffen die met name op een bepaalde traditionele doelgroep zijn gericht.

Wij verwachten opdrachten aan te treffen die met name op een bepaalde traditionele doelgroep zijn gericht.

Wij verwachten rolmodellen aan te treffen bij de vakken die met name op een bepaalde traditionele doelgroep zijn gericht.

Wij verwachten taalgebruik aan te treffen in de klaslokalen die met name op een bepaalde traditionele doelgroep zijn gericht.

Qua actoren verwachten wij dat ouders bewust en onbewust hun eigen stereotype opvattingen over arbeidsposities overbrengen aan hun kinderen.

En dat de leerlingen daar vervolgens gevoelig voor zijn.

Wij verwachten dat docent/mentor/decaan bewust en onbewust hun eigen stereotype opvattingen over arbeidsposities overbrengen aan leerlingen.

En dat de leerlingen daar gevoelig voor zijn.

Het kan zo zijn dat de factoren en actoren die wij verwachten te identificeren in ons onderzoek niet volledig zijn. Tijdens de uitvoering van ons onderzoek staan wij open voor hier nog niet genoemde factoren/actoren die zullen worden meegenomen in het tweede deel van het onderzoek.

Het tweede deel van het onderzoek bestaat uit een te ontwikkelen interventie waarvan wij verwachten op basis van bovengenoemde en mogelijk aanvullende factoren en actoren een leidraad te kunnen presenteren voor docent/mentor/decaan voor niet-traditioneel ingerichte vaklokalen waarin leerlingen zich herkennen om een geslaagde profielkeuze te kunnen maken, met aansprekende opdrachten en rolmodellen waarin genderstereotypering niet aan de orde is en taal bewust wordt ingezet.

In de montessorimethode voor voortgezet onderwijs is het leren van keuzes maken een belangrijke factor voor een leerling om zich te ontwikkelen tot een zelfstandige en betrokken burger. 'Help mij het zelf te doen' is tenslotte het adagio van het montessorionderwijs. Voor ons als docent zullen wij met een antwoord op onze onderzoeksvraag weer een stap dichterbij komen om onze leerlingen te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun authentieke zelf en het ontdekken van de maatschappelijke rol die bij hun past.

Iedere leerling zou de mogelijkheid moeten krijgen een opleiding te kiezen die hij zelf wil.

Traditionele keuzes staan kansengelijkheid in de weg, zowel in de persoonsvorming als op de arbeidsmarkt. Met als gevolg dat leerlingen niet de keuzes maken die zij écht willen en niet in de beroepen terecht komen die zij écht willen. Dat geldt niet alleen binnen onze eigen klas of schoolpraktijk, maar evengoed voor iedere andere voortgezet onderwijsomgeving.

Onderzoekopzet

Methoden van Onderzoek

Selectie respondenten

Als respondenten voor beide onderzoeksdelen zijn alle leerlingen van Montessori Lyceum Oostpoort, alle ouders/verzorgers en alle profiëldocenten/mentoren/decanen geselecteerd.

Voor het beschrijvende onderzoek worden twee onderzoeksinstrumenten ingezet:

- 1) Korte digitale vragenlijst met 4-5 vragen over keuze profiel/vervolgopleiding/beroep.
De vragen zijn voor leerlingen, ouders en collega's zo gesteld dat deze eenduidig met elkaar te vergelijken zijn. De vragen gaan over factoren en actoren die van invloed zijn op de keuze en de waarde die wordt toegekend aan die keuze.
De korte digitale vragenlijst wordt afgenomen bij circa 980 leerlingen van MLO, circa 930 ouders, circa 60 profiëldocenten/mentoren. De antwoorden zijn anoniem met als doel zoveel mogelijk ingevulde vragenlijsten retour te ontvangen. Op basis van de resultaten wordt het tweede onderzoeksinstrument opgesteld: interviews (zie hieronder bij 2). Omdat de verdieping door middel van interviews wordt gerealiseerd en onze ervaring is dat de respons onder de 30% zal blijven, is besloten om geen selectie te maken in leerlingen/ouders/verzorgers. Bovendien verwachten we vanuit de literatuurstudie dat er een relatie kan zijn in resultaten tussen de verschillende ontwikkelingsfasen van leerlingen, gender en personen die van invloed zijn op het keuzegedrag.

- 2) Op basis van de resultaten van de korte digitale vragenlijst worden door de onderzoekers verdiepende vragen opgesteld die worden gesteld tijdens groepsinterviews. Aan mentoren wordt gevraagd welke leerlingen benaderd kunnen worden om mee te werken aan dit deel van het onderzoek. Daarnaast kunnen leerlingen zichzelf aanmelden voor deelname aan de groepsinterviews. De interviewgroepen bestaan uit:
Leerlingen per leerjaar uit alle leerjaren, profiëldocenten en mentoren. Per leerjaar acht leerlingen per groep uit de onderbouw (2x basis, 2x kader, 2x mavo, 2x havo), acht leerlingen uit de bovenbouw (2x basis, 2x kader, 2x mavo, 2x havo) en groepen van vier profiëldocenten en vier mentoren. Onze verwachting is dat niet alle uitgenodigde leerlingen uiteindelijk kunnen deelnemen aan de groepsinterviews (vanwege ziekte bijvoorbeeld of andere bezigheden). Wel streven wij ernaar om minimaal twee leerlingen per leerjaar per opleidingsniveau te interviewen om hierover een gebalanceerd beeld te kunnen geven.
Wij verwachten dat leerlingen niet op voorhand open en transparant zijn over hun ideeën en mening omdat in hun identiteitsontwikkeling de mening van hun *peers* een belangrijke rol kan spelen. Daarom ontwikkelen wij een gevisualiseerde lokaalinrichting die wij voorleggen aan leerlingen voorafgaand aan het groepsinterview. De vraag is om het lokaal te kiezen wat het meest aansprekend is voor de leerling. Daarnaast worden verschillende aanspreekvormen voorgelegd met de vraag welke aanspreekvorm de voorkeur geniet van de leerlingen. Deze twee vragen over lokaalinrichting en aanspreekvorm zijn bedoeld als 'opwarmer' om de voorkennis te activeren. En vervolgens op door te vragen tijdens het groepsinterview. Hiermee beogen wij te voorkomen dat leerlingen elkaar napraten.

Zowel de digitale korte vragenlijst als de interviewvragen worden in pilotvorm met een kleine groep getest. Doel daarvan is om de begrijpelijkheid van de vragen en de voorgestelde antwoorden (in geval van de digitale vragenlijst) te toetsen, om te controleren of de technische uitvoering correct verloopt en of de verwachte invultijd correct is ingeschat. Voor de pilot van de digitale vragenlijst worden drie tot vijf leerlingen uit verschillende leerjaren, hun ouders en twee tot drie profiëldocenten/mentoren gevraagd om de vragenlijsten met dit doel door te nemen. Deze resultaten zijn niet anoniem en worden

daarom niet meegenomen in de resultaten van de daadwerkelijke uitvraag.

Opgehaalde feedback wordt door de onderzoekers verwerkt. Voor de pilot van de interviewvragen worden drie tot vijf leerlingen uit de verschillende leerjaren één, twee, drie, vier en vijf (eis is dat zij niet hebben deelgenomen aan de pilot voor de digitale vragenlijst), twee profielloosdocent en twee mentoren gevraagd om de interviewvragen te toetsen op begrijpelijkheid. Opgehaalde feedback wordt door de onderzoekers verwerkt waarna de definitieve interviewvragen worden vastgesteld. Deelnemers aan de pilot over de interviewvragen zijn uitgesloten van deelname aan de groepsinterviews.

Voor zowel de groep leerlingen, ouders, docenten/mentoren/decanen aan wie de digitale vragenlijst wordt voorgelegd als degenen die geïnterviewd worden, geldt dat we de groep splitsen. De ene helft wordt wel benaderd voor digitale vragenlijst, uit de andere helft selecteren we deelnemers aan de interviews.

Voor de groepsinterviews worden twee klassen per leerjaar, hun mentoren en profielloosdocenten (die niet hebben deelgenomen aan de pilots) uitgenodigd per specifieke categorie om wederzijdse beïnvloeding tussen rollen en posities te voorkomen.

Zowel deelname aan de korte digitale vragenlijst als de groepsinterviews is op basis van vrijwilligheid. De resultaten van de korte digitale vragenlijst zijn anoniem, de resultaten van de groepsinterviews worden geanonimiseerd. Een week na de uitvraag wordt een herinnering gestuurd. En na twee weken nog een laatste maal.

Data die worden verzameld vanuit de digitale vragen:

Aan leerlingen; type opleiding (havo, bbl, tl, basis, vms, havo, vwo, kader, ISK, O) / leeftijd / gender.

Aan profielloosdocenten en mentoren; type opleiding (havo, bbl, tl, basis, vms, havo, vwo, kader, ISK, O) / leeftijd / gender.

Voor de vragen voor de groepsinterviews baseren de onderzoekers zich inhoudelijk op de resultaten van de digitale vragenlijst. Wel is reeds bekend dat de verdiepende vragen voor de groepsinterviews zijn gebaseerd op attitudes rond het maken van keuzes voor profiel/vervolgopleiding/beroep.

Deze vragen laten zich als volgt groeperen:

- 1 Gedrag – Wat zie je? (leslokaal, lesmateriaal, rolmodel, taalgebruik)
- 2 Kennis – Wat weet je? (cognitief– over profiel, vervolgopleidingen beroepen)
- 3 Vaardigheden – Wat kun je? (talent)
- 4 Gevoel – Wat wil je? (reële ambities)

Op basis van deze vier categorieën wordt door de onderzoekers een vragenmatrix opgesteld om te zorgen dat alle (deel-)onderwerpen evenredig aan bod komen.

Voor het tweede deel van dit onderzoek – het ontwerponderzoek in het tweede onderzoeksjaar – worden de resultaten van het beschrijvende onderzoek gebruikt voor de ontwikkeling van een instrument voor een geslaagde profielkeuze. Dit instrument wordt voorgelegd aan focusgroepen van leerlingen, ouders/verzorgers, profielloosdocenten, mentoren en decaan op basis van vrijwilligheid en belangstelling. De focusgroepen bestaan uit zes tot dertien personen. Voor de focusgroepen wordt een leidraad opgesteld om te zorgen dat alle (deel-)onderwerpen evenredig aan bod komen.

Kernbegrippen

De variabelen die worden onderzocht zijn de factoren en de actoren die van invloed zijn op het keuzeproces van leerlingen ten aanzien van profiel, vervolgopleiding en/of beroep. Als factoren worden omstandigheden beschouwd die van invloed zijn op het keuzeproces. En als actoren worden personen beschouwd die van invloed zijn op het keuzeproces.

Onderzoeksmethoden

De onderzoekers hanteren meerdere instrumenten voor dataverzameling over het keuzeproces van leerlingen ten aanzien van profiel, vervolgopleiding en/of beroep :

Korte digitale vragenlijst aan leerlingen, ouders en profielloosdocenten/mentoren ter inventarisatie van

factoren en actoren die van invloed zijn op de keuze en de waarde die wordt toegekend aan die keuze. Attituden-vragenlijst voor groepsinterview aan selectie van leerlingen en profiieldocenten/mentoren om op een dieper niveau inzichtelijk te krijgen welke factoren en actoren het keuzeproces van leerlingen beïnvloeden .

Ontwerp voor verbetering keuzeproces leerlingen wordt voorgelegd aan focusgroepen van deelnemers aan de groepsinterviews die bestaan uit leerlingen uit diverse leerjaren, profiieldocenten en mentoren om de reacties op het ontwerp door toekomstige gebruikers te vernemen en de feedback uit de focusgroepen mee te nemen ter verbetering van het ontwerp. De focusgroepen vinden plaats in het tweede onderzoeksjaar.

Instrumenten

In dit onderzoek worden de volgende onderzoeksinstrumenten ingezet:

- Digitale vragenlijst – kwantitatieve deel van het onderzoek om een grote hoeveelheid data met elkaar te kunnen vergelijken.
- Interview met interviewschema voor het kwalitatieve deel.
- Checklist factoren + checklist actoren met interviewschema op basis van attituden en wat we verwachten aan factoren aan te treffen op basis van literatuur.
- Focusgroepen voor het uitwerken van een interventie op basis van resultaten bovenstaande.
- Leidraad voor focusgroepen wordt opgesteld om evenredig aandacht te geven aan (deel-)onderwerpen.

Dataverwerking

De korte digitale vragenlijst wordt anoniem en kwantitatief verwerkt met behulp van Excel.

De vragenlijst voor de groepsinterviews wordt getranscribeerd vanaf een audio-opname met behulp van transcriptiesoftware.

De focusgroepen worden vastgelegd met een audio-opname en getranscribeerd met behulp van transcriptiesoftware. Gegevens worden op een beveiligde server van de MSA bewaard gedurende de loop van het onderzoek.

Planning

Onderstaand een concreet tijdsplan voor het opzetten en uitvoeren van en het rapporteren over het onderzoek voor het eerste onderzoeksjaar.

Taaknaam	Voortgang	Toegewezen aan	Begindatum	Vervaldatum
Afspraak maken over voortgang met Daphne en Joyce in jan 2022	Voltooid	Karin van de Lagemaat		11-10-2021
Theoretische verkenning	Voltooid	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		15-10-2021
INLEVEREN: werkblad ontwerpvragestuk (zie bijeenkomst 11-10)	Voltooid	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		25-10-2021
INLEVEREN: ruwe versie onderzoeksplan	Voltooid	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		08-11-2021
Stuk schrijven voor mededelingen	Voltooid	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		21-11-2021
Vorbereiden pitch 13-12	Voltooid	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		29-11-2021
Presenteren onderzoeksontwerp bij WOA	Voltooid	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		13-12-2021
Hester benaderen voor verzending digitale vragenlijsten	Voltooid	Mark Souwer		23-12-2021
Pilot digitale vragenlijsten afnemen	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		16-01-2022
Verwerken pilot digitale vragenlijsten en afnemen	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		23-01-2022
Empirische verkenning	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer	25-10-2021	24-01-2022
Onderzoeksvraag + methodologie	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer	10-01-2022	28-01-2022
Herinnering invullen digitale vragenlijsten	Voltooid	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		30-01-2022
Einddatum invullen digitale vragenlijsten	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		06-02-2022
Verwerken resultaten korte digitale vragenlijsten	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		13-02-2022
Selecteren deelnemers en organiseren groepsinterviews	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		27-02-2022
Uitvoeren pilot groepsinterviews	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		06-03-2022
Bijstellen vragen groepsinterviews en organiseren	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		20-03-2022
Leidraad groepsinterviews opstellen en bijeenkomsten organiseren	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		25-04-2022
Verwerken resultaat groepsinterviews door analyse	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		23-05-2022
Afspraak maken met Joyce en Daphne over uitvoering in jaar 2	Niet gestart	Karin van de Lagemaat		23-05-2022
Eindsymposium	Niet gestart	Karin van de Lagemaat;Mark Souwer		27-06-2022
leerlingdata profielkeuze	Voltooid	Mark Souwer		
Voor aankondiging eindsymposium Alle en Joyce 27-06-2022	Voltooid	Karin van de Lagemaat		
Afspraak Joyce verzetten ter voorbereiding kennismaking Daphne	Voltooid	Karin van de Lagemaat		

Literatuur

Bibliografie

- Aivaloglou, E. & Hermans, F. (2019). *How is programming taught in code clubs?* Opgehaald van <https://fenia266781730.files.wordpress.com/2019/09/codeclubs.pdf>
- Bolwijn, M. (2017, 10 10). Waarom je bij je studiekeuze goede raad van je ouders soms toch in de wind moet slaan. *Volkscrant*, p. 23.
- Cheryan, P. D. (2009). Ambient Belonging: How Stereotypical Cues Impact Gender. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16.
- Elfering, S. V. (2016). *De rol van leerling- en omgevingskenmerken in vmbo voor de keuze van techniek*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Gelderblom, A., Gravesteijn, J. & de Vleeschouwer, E. (2019). *Invloed van leraren op het keuzeprocess van jongeren voor (bèta)techniek*. Opgehaald van [https://www.seor.nl/Cms_Media/S1273-Invloed-van-leraren-op-het-keuzeprocess-van-jongeren-voor-\(b%C3%A8ta\)techniek.pdf](https://www.seor.nl/Cms_Media/S1273-Invloed-van-leraren-op-het-keuzeprocess-van-jongeren-voor-(b%C3%A8ta)techniek.pdf)
- Meijers, F., Kuipers, M. & Winters, A. (2010). *Leren kiezen. Kiezen leren. Een literatuurstudie*. s'-Hertogenbosch: ECBO.
- Oomen, A. (2010). *Ouders en de loopbaan van hun kind*. Opgehaald van <https://adoc.pub/ouders-en-de-loopbaan-van-hun-kind.html>
- Tiemeijer, W. (2011). *Hoe mensen keuzes maken. De psychologie van het beslissen*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Universiteiten van Nederland. (sd). *Bachelorfase status na 9 jaar*. Opgehaald van <https://www.universiteitenvannederland.nl/bachelorfase-status-na-1-jaar.html>
- Van der Plas, L. (2019). *Gender-inclusief programmeeronderwijs*. Opgehaald van <http://arno.uva.nl/cgi/arno/show.cgi?fid=676559>
- Vereniging van Hogescholen. (sd). *Dashboard studiesucces uitval en studiewissel*. Opgehaald van <https://www.vereniginghogescholen.nl/kennisbank/feiten-en-cijfers/artikelen/dashboard-studiesucces-uitval-en-studiewissel>